

DEZVOLTAREA DOMENIULUI ORDINII ȘI SECURITĂȚII PUBLICE PRIN PRISMA ANGAJAMENTELOR DE INTEGRARE EUROPEANĂ ALE REPUBLICII MOLDOVA

CZU: 351.75(478):339.922:061.1 EU

Ianuș ERHAN¹,
Universitatea de Stat din Moldova

ABSTRACT. *The European Union is, first of all, a community of values open to European democratic states that wish to join it, and the EU enlargement policy accompanies and materializes this process. In this respect, the enlargement policy implies investment in peace, security, prosperity and therefore stability in Europe.*

In terms of public order and security, from an institutional and functional point of view, it is up to the Member States to choose their own models, but, when it comes to its impact on the common space of freedom and security, it is of Union interest. Similarly, those common risks or challenges to public order and security that exceed the territory of the Member States are in the focus and interest of the European institutions.

The common space of freedom and security requires the responsible national authorities to have a proactive role in this regard, carrying out the activities and actions prescribed in the policy documents, as well as assuming the commitments determined within the broad European accession process of our country.

Keywords: *European integration, human rights and freedoms, public order and public security, common security space, public policy documents.*

REZUMAT. *Uniunea Europeană este, întâi de toate, o comunitate de valori deschisă statelor democratice europene care doresc să i se alăture, iar politica de extindere a UE însoțește și materializează acest proces. În acest sens, politica de extindere presupune investiție în pace, securitate, prosperitate și, prin urmare, stabilitate în Europa.*

Ce ține de ordinea și securitatea publică, din punct de vedere instituțional și funcțional rămâne la latitudinea statelor-membre de ași alege propriile modele, însă, când vine vorba de impactul acestora asupra spațiului de libertate și securitate comun este de interes unional. La fel, acele riscuri sau provocări comune la ordinea și securitatea publică ce exced teritoriul statelor-membre sunt în vizorul și interesul instituțiilor europene.

Spațiul comun de libertate și securitate impun ca autoritățile naționale responsabile să aibă un rol cât mai proactiv în acest sens, cu realizarea activităților și acțiunilor prescrise în documentele de politici, cât și asumarea angajamentelor determinate în cadrul amplului proces de aderare europeană a țării noastre.

Cuvinte-cheie: *integrare europeană, drepturile și libertățile omului, ordine și securitate publică, spațiu comun de securitate, documente de politici publice.*

Introducere. Recent țara noastră a obținut statutul de țară candidat la aderarea la UE, și anume la data de 23 iunie Consiliul European a acordat Republicii Moldova, acest statut, etapă foarte importantă în realizarea dezideratului de integrare europeană stabilit cu mulți ani în urmă. Totodată, acest proces care ne apropie și mai mult de valorile și standardele europene, presupune transpunerea în viață a angajamentelor asumate, cât și parcurgerea anumitor pași consecvenți.

Acest statut oferă un parcurs clar și o perspectivă determinată pentru a obține calitatea de stat membru al UE, cu parcurgerea unei proceduri complexe de implementare/realizare a condițiilor de aderare, iar țările candidate trebuie să aplice legislația europeană în toate domeniile, proces care poate dura o perioadă îndelungată în dependență de capacitatea statului de a realiza activitățile stabilite în acest sens. De exemplu, parcursul Croației, ultimul stat care a aderat la UE la data de 1 iulie 2013, a durat 8 ani de la începerea negocierilor până la aderare.

¹ Ianuș ERHAN, Doctor în drept, conferențiar universitar, Departamentul Drept Public, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova, ianuserhan@yahoo.com, <https://orcid.org/0000-0003-4110-8133>

De comun cu Republica Moldova acest statut l-a obținut și Ucraina, iar în afară de aceste 2 țări, alte 5 țări au primit anterior statutul de candidat: Turcia în 1999; Macedonia de Nord în 2005; Muntenegru în 2010; Serbia în 2012 și Albania în 2014.

Concomitent cu acordarea acestui statut Comisia Europeană a trimis Consiliului European și o lista de măsuri pe care trebuie să le întreprindă, în continuare, țara noastră, iar cu referință la domeniul ordinii și securității publice se regăsesc următoarele: să consolideze lupta împotriva crimei organizate, pe baza evaluărilor detaliate ale amenințărilor, cooperarea sporită cu partenerii regionali, UE și internaționali și o mai bună coordonare a organelor de drept; să crească capacitatea de a realiza reforme și de a oferi servicii publice de calitate, inclusiv prin intensificarea implementării reformei administrației publice; să sporească implicarea societății civile în procesele de luare a deciziilor la toate nivelurile; să consolideze protecția drepturilor omului, în special a grupurilor vulnerabile și să-și susțină angajamentele de a spori egalitatea de gen și de a lupta împotriva violenței împotriva femeilor (Observatorul European, 2022, p.4).

Principalele idei ale cercetării. După cum cunoaștem Uniunea Europeană, promovează față de vecinii săi mai multe politici dedicate, dintre care și politica de extindere care este dedicată amplului proces de aderare a altor state la cea mai importantă și complexă comunitate existentă la nivel mondial.

Uniunea Europeană este, întâi de toate, o comunitate de valori deschisă statelor democratice europene care doresc să i se alăture, iar politica de extindere a UE însoțește și materializează acest proces. În acest sens, politica de extindere presupune investiție în pace, securitate, prosperitate și, prin urmare, stabilitate în Europa.

În acest sens, Fondatorii Uniunii au avut ideea unei Europe unite, stabilind criterii, principii și reglementări clare privind aderarea noilor state, oferind, în acest mod, și altor țări europene democratice posibilitatea de a participa la acest proiect special. Politica de extindere a Uniunii a fost structurată astfel încât să permită relații mai strânse cu statele care nu fac parte din UE, dar care cu timpul ar putea deveni membre.

Temeiul legal cu referință pentru politica de extindere a UE este art. 2 al TUE, care stabilește că „Uniunea se întemeiază pe valorile respectării demnității umane, libertății, democrației, egalității, statului de drept, precum și pe respectarea drepturilor omului, inclusiv a drepturilor persoanelor care aparțin minorităților. Aceste valori sunt comune statelor membre într-o societate caracterizată prin pluralism, nediscriminare, toleranță, justiție, solidaritate și egalitate între femei și bărbați.” La rândul său, art. 49 al TUE prevede că „orice stat european care respectă valorile prevăzute la art. 2 și care se angajează să le promoveze poate solicita să devină membru al Uniunii” (Tratatul privind Uniunea Europeană, versiune consolidată, 2012).

Printre principiile-cheie ale politicii de extindere este „abordarea cu prioritate a elementelor fundamentale”, care presupune realizarea necondiționată a criteriilor fundamentale de aderare, unde statul de drept este pilonul de bază. Sunt importante și celelalte criterii, cum ar fi: consolidarea instituțiilor democratice, guvernanta economică, competitivitatea, relațiile de bună vecinătate, cooperarea regională și soluționarea disputelor bilaterale.

În afară de aspectele menționate, condiția esențială este îndeplinirea de către statul solicitant a criteriilor de aderare care au fost formulate în cadrul reuniunii Consiliului European de la Copenhaga din 1993, fiind denumite generic „criteriile de la Copenhaga”, criterii care sunt valabile pentru toate țările ce aspiră la statutul de stat-membru.

Acestea stabilesc condițiile democratice, economice și politice pentru țările care doresc să adere la UE, și anume:

- instituții stabile, care să garanteze democrația, statul de drept, respectarea drepturilor omului și protecția minorităților sociale;
- economia de piață funcțională, precum și capacitatea de a face față concurenței și forțelor pieței în UE;

• capacitatea de a-și asuma și de a implementa eficace obligațiile aferente statutului de stat membru, inclusiv adeziunea la obiectivele uniunii politice, economice și monetare.

Totodată, „criteriile de la Copenhaga” se bazează pe un sistem judiciar independent, considerat drept bază solidă pentru ca țara să aibă posibilitate să lase tradiția autoritară și să consolideze democrația și statul de drept. În acest context, principalii indicatori sunt: combaterea corupției; reforma administrației publice; consolidarea transparenței finanțării partidelor și responsabilitatea candidaților aleși; libertatea mass-media; reforma justiției (reforma instituțiilor judiciare și a celor de forță); dezvoltarea economiei; consolidarea dialogului cu societatea civilă (Bărbulescu, 2018, p.81).

Consiliul European de la Madrid, în decembrie 1995, a reiterat faptul că țara candidată trebuie să poată aplica dreptul UE și să poată asigura că dreptul UE transpus în legislația națională este implementat eficace prin structuri administrative și judiciare corespunzătoare. La Consiliul European de la Bruxelles din decembrie 2006 a fost formulat principiul reînnoit privind extinderea ce continuă să ghideze politica UE, care presupune:

- consolidarea angajamentelor UE în ceea ce privește negocierile de aderare;
- condiționalitate echitabilă și riguroasă la toate etapele negocierilor cu țările candidate;
- transparență sporită și o mai bună comunicare, pentru asigurarea sprijinului public larg;
- capacitatea UE de a integra noi membri.

În noiembrie 2015, Comisia Europeană a stabilit strategia pe termen mediu pentru politica de extindere a UE (Communication on EU Enlargement Policy, 2018). Aceasta presupune că guvernele țărilor în curs de extindere trebuie să realizeze reformele necesare în mod mai activ și să le bifeze cât mai accentuat în agenda politică nu pentru că UE o cere, ci pentru că este în interesul cetățenilor lor. Reformele realizate prin procesul de aderare la UE trebuie să contribuie la sporirea încrederii atât a cetățenilor statelor membre ale UE, cât și a țărilor candidate.

Pentru a putea deveni membre ale Uniunii, statele candidate trebuie să transpună acquis-ul UE în legislația națională, proces denumit „armonizarea legislației naționale cu cea a UE”. Procesul de acceptare a acquis-ului UE, este un proces de apropiere a legislațiilor țărilor, care au aderat sau abia urmează să adere la UE, preluând principiile și standardele legislației UE (Erhan, 2011).

Astfel, armonizarea legislației are un dublu efect: cel politic – când potențialul candidat trimite semnalul clar și fără ambiguități al dorinței sale de a accepta standardele EU, fapt care va accelera procesul de integrare; cel juridic – când are loc armonizarea legislației și se creează condițiile necesare stabilirii cadrului juridic armonizat cu al UE, ceea ce asigură mecanismele interne, în special cele legate de funcționalitatea celor patru libertăți, și anume libertatea de circulație a bunurilor, persoanelor (forței de muncă), capitalului și serviciilor.

Totodată, libera circulație a acestora, precum și oportunitățile oferite de globalizarea economică și de actualele tehnologii informaționale, au creat noi oportunități pentru mediul infracțional de a-și extinde domeniile și raza de acțiune, dobândind un caracter transfrontalier tot mai bine organizat și internaționalizat, fiind necesară întreprinderea unor acțiuni concentrate la nivel național în vederea consolidării sistemului de ordine și securitate publică, precum și a valorificării potențialului de siguranță comunitară.

Cu toate că extinderea este în interesul statelor membre, țărilor în curs de aderare, dar și al Uniunii în general, sunt condiții și criterii ce trebuie respectate și realizate. Condiția de baza este ca țara candidată să facă parte din zona geografică a Europei. Pe lângă asta, UE trebuie să aibă capacitatea de a integra membri noi, să fie pregătită pentru acest lucru și, de aceea, își rezervă dreptul de a decide când țara-candidată întrunește criteriile necesare pentru aderare.

Astfel, fiind bazată pe condiționalități stricte, dar echitabile, și pe principiul meritologiei, politica de extindere continuă să aducă schimbări și modernizări în țările partenere într-un context deocamdată destul de dificil (Comunicarea privind politica de extindere a UE, 2016).

După Croația, țara care a fost ultima aderată la UE, a fost creată percepția că politica de extindere are rol secundar. Au apărut idei că UE și-a atins limitele, iar aderarea de noi state poate fi

incertă. Un alt rol determinant în acest sens l-a jucat criza economică de la sfârșitul deceniului trecut, care a afectat într-o enormă măsură economia UE și a statelor-membre. Criza migrației, care a atins apogeul în 2015, a demonstrat incapacitatea UE de a face față fluxului sporit de migranți și vulnerabilitatea frontierei externe a UE. Acest fapt a scos la iveală reacții neașteptat de diferite, pe alocuri chiar contradictorii, ale statelor membre față de măsurile pentru gestionarea fluxurilor migraționale.

Așadar, pe lângă beneficiile extinderii și aspectele politice aferente procesului, sunt și anumite ostilități, denumite generic enlargement fatigue, termen care definește statele membre sau acei oficiali europeni ce pledează activ pentru limitarea procesului de extindere.

Privind în retrospectivă, pe 27 iunie 2014, la Bruxelles a fost semnat Acordul de Asociere dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova, fiind semnate, totodată, astfel de acorduri cu Georgia și Ucraina.

Unul din obiectivele Acordului de Asociere este să sprijine și să intensifice cooperarea în spațiul de libertate, securitate și justiție, cu scopul de a consolida statul de drept și respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (Acordul de Asociere între Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte).

Titlul din Acordul de Asociere „Justiție, Libertate și Securitate” acoperă aspectele ce țin de statul de drept și respectarea drepturilor omului; protecția datelor personale; cooperarea în domeniul migrației, azilului și a managementului frontierelor; mobilitatea; cooperarea în lupta împotriva traficului ilicit de droguri, criminalității, corupției și spălării banilor; cooperarea în vederea contracarării terorismului și cooperarea judiciară (Ghidul Acordului de Asociere, p.12).

Articolul 12, în aliniatul (2) prevede că „Părțile cooperează pe deplin cu privire la funcționarea eficientă a instituțiilor în domeniul asigurării respectării legii și al administrării justiției.”

La rândul său, articolul 16 (Prevenirea și combaterea criminalității organizate, a corupției și a altor activități ilegale) determină că părțile cooperează în ceea ce privește prevenirea și combaterea tuturor formelor de activități infracționale și ilegale, organizate sau nu, inclusiv cele cu caracter transnațional, cum ar fi:

- (a) traficul de migranți și traficul de persoane;
- (b) contrabanda și traficul de bunuri, inclusiv în domeniul armelor de calibru mic și al drogurilor ilicite;
- (c) activitățile economice și financiare ilegale, cum ar fi contrafacerea, fraudă fiscală și fraudele legate de achizițiile publice;
- (d) fraudă;
- (e) corupția activă și cea pasivă, atât în sectorul privat, cât și în cel public, inclusiv abuzul de funcții și traficul de influență;
- (f) falsificarea de documente și prezentarea de declarații false, precum și
- (g) criminalitatea informatică (Acordul de Asociere între Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte).

Obținerea statutului de țară candidată nu anulează Acordul de asociere care este în vigoare și aplicabil până la intrarea în vigoare a Tratatului de aderare, respectiv, până la acea etapă stabilește și reglementează relațiile dintre părțile asociate, din care considerente aplicarea în continuare a prevederilor menționate cu referință la domeniul ordinii și securității publice este un proces prioritar pentru garantarea în continuare a acelui climat de securitate scontat, cât și respectarea angajamentelor asumate.

Anterior semnării Acordului de Asociere, Uniunea Europeană a lansat Parteneriatul Estic (7 mai 2009) cu scopul de a-și dezvolta relațiile de cooperare cu 6 state partenere, foste republici ale URSS: Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Republica Moldova și Ucraina, mizând pe

deschiderea acestora pentru democratizare și implementarea reformelor interne, promovând drepturile și libertățile fundamentale ale omului și principiile statului de drept.

Unul din punctele de bază ale Parteneriatului Estic se baza pe asigurarea liberei circulații a cetățenilor, pentru realizarea căruia a fost lansat procesul de liberalizare a regimului de vize dintre UE și statele partenere. Dialogul de liberalizare a regimului de vize a fost lansat de către UE cu trei din cele șase state: Ucraina, Republica Moldova și Georgia.

Negocierile au fost purtate pe patru blocuri de bază, și anume: securitatea documentelor, inclusiv a celor biometrice; migrația ilegală, inclusiv readmisia; ordinea și securitatea publică, precum și relațiile externe și respectarea drepturilor fundamentale ale omului (European integration index 2014 for Eastern Partnership countries). Conform datelor prezentate de Uniunea Europeană, Republica Moldova era lider la toate criteriile, fapt pentru care a primit regim liberalizat de vize, iar începând cu data de 28 aprilie 2014 cetățenii Republicii Moldova, deținători ai pașapoartelor biometrice, pot călători liber pentru perioade scurte de timp în statele-membre ale UE, cât și non-membre parte din spațiul Schengen.

În acest sens, Republica Moldova a trebuit să implementeze complet acordurile de „facilitare” a vizelor și de „readmisie”, cât și a unui Plan de acțiuni dedicat cu măsuri grupate pe cele patru blocuri menționate supra. Totodată, acest Plan a implicat două etape: cea legislativă și aranjamentele instituționale, urmată de etapa de implementare (Emerson, 2021, p.35).

Revenind la procesul de negociere al Acordului de aderare acesta constă în determinarea nivelului statelor candidate și a capacității lor de a-și asuma obligațiile care reies din statutul de membru. În cadrul negocierilor sunt convenite condițiile și calendarul conform căruia țara candidată adoptă și aplică normele UE, documentele însumând circa 100.000 de pagini. Negocierile și reprezintă, de fapt, acordul privind modul și momentul în care statul candidat va pune în aplicare cât mai eficient normele și procedurile UE (Să înțelegem politicile Uniunii Europene: Extinderea, 2015, p.7).

Astfel, procesul îndelungat de negocieri presupune parcurgerea etapizată a capitolelor Acordului de aderarea în vederea închiderii acestora, cu alte cuvinte îndeplinirii tuturor condiționalităților înaintate pentru fiecare dintre domeniile parte la acest acord.

Nu este obligatorie negocierea în ordine cronologică a capitolelor. De exemplu, UE a aplicat pentru Muntenegru noua strategie de aderare lansată în 2012, în care a decis ca negocierile să înceapă direct cu cele mai solicitante capitole din *acquis*, și anume capitolul 23 (Justiție și drepturi fundamentale) și capitolul 24 (Justiție, libertate și securitate) (Anglițoiu, 2015, p.176). Din totalul de 35 de capitole de negociere, 32 au fost deschise până la sfârșitul anului 2018, iar numai 3 au fost închise provizoriu (Fișe descriptive despre Uniunea Europeană, *Parlamentul European*).

Ce ține de ordinea și securitatea publică, din punct de vedere instituțional și funcțional rămâne la latitudinea statelor-membre de ași alege propriile modele, însă, când vine vorba de impactul acesteia asupra spațiului de libertate și securitate comun este de interes unional. La fel, acele riscuri sau provocări comune la ordinea și securitatea publică ce exced teritoriul statelor-membre sunt în vizorul și interesul instituțiilor europene.

Totodată, atunci când ne referim la *acquis*-ul Uniunii Europene în domeniul justiție și afaceri interne vizează următoarele subiecte sensibile:

- controlul frontierelor;
- migrația ilegală;
- traficul de droguri;
- spălarea de bani;
- crima organizată;
- cooperarea în domeniul polițienesc și judiciar;
- protecția datelor.

După cum consideră Olga Jîmbei „există noi amenințări care apar în domeniul siguranței naționale și al siguranței publice, iar în fiecare zi profesioniștii din domeniul dat din Europa trebuie să fie conștienți de:

- securitatea frontierelor;
- criminalitatea și terorismul;
- criminalitatea informatică și securitatea digitală” (Jîmbei, 2018, p.45-46).

Respectiv, asumarea anumitor angajamente cât și realizarea acțiunilor dedicate, demonstrează capacitatea țării noastre de a deveni un partener credibil, mai ales reieșind din poziționarea țării în imediata proximitate cu UE.

Este vorba de crearea și contribuția la asigurarea unui spațiu european de securitate, libertate și justiție. Cetățenii europeni trebuie să se bucure de protecție împotriva criminalității organizate la nivel internațional, de acces egal la sistemul judiciar și să aibă protejate drepturile fundamentale oriunde s-ar afla în statele membre.

Totodată, la nivelul Uniunii Europene au fost identificați o serie de factori favorizanți și vulnerabilități, care pot fi exploatate de elementele infractoare în desfășurarea activităților ilicite, iar analiza Europol (Oficiul European de Poliție) a identificat 7 amenințări actuale de care statele membre vor trebui să țină cont în momentul în care își vor formula direcțiile de acțiune în ceea ce privește combaterea criminalității organizate, respectiv:

- a) migrația ilegală;
- b) traficul de ființe umane;
- c) contrafacerea mărfurilor și produselor din domeniul sanitar și farmaceutic;
- d) infracțiuni economice săvârșite prin intermediul firmelor de tip "fantomă" – rambursarea ilegală a TVA;
- e) producția și traficul de droguri sintetice;
- f) criminalitatea informatică;
- g) spălarea de bani.

De asemenea, au mai fost identificate două posibile amenințări care trebuie avute în vedere și tratate ca posibile domenii de acțiune pentru grupările de criminalitate organizată, și anume:

- a) infracțiunile în domeniul mediului – traficul ilicit de deșeuri;
- b) fraudele în domeniul energiei și fraudele rezultate din comerțul cu certificate verzi (HG nr. 779 din 23.09.2015).

Pentru statele în proces de aderare, având statutul de stat-candidat se efectuează procedura de monitorizare și raportare a progreselor realizate, cu elaborarea și publicarea anuală a acestora. Astfel, din analiza rapoartelor pentru ultimii ani ce vizează statele din Balcanii de Vest, Comisia Europeană a scos evidență cel mai importante carențe și provocări întru implementarea capitolului 24 (Justiție, libertate și securitate).

Respectiv, criminalitatea organizată rămâne a fi și în continuare un fenomen de amploare în Balcanii de Vest, cu referință la traficul de ființe umane, de droguri și arme sau de posibilitatea infiltrării rețelelor infracționale în sistemele politice și economice. Nu în zadar se consideră că intensificarea activităților crimei organizate reprezintă una dintre cele mai de temute provocări de securitate cu care se confruntă țările din Balcanii de Vest (Crima organizată, o provocare „hard” la adresa securității „soft” a Balcanilor de Vest).

Astfel, autoritățile ar trebui să aibă ca scop distrugerea rețelelor infracționale și a bazelor lor economice într-un mod mai eficace, prin utilizarea anchetelor financiare, dar și aplicarea unor instrumente specifice, cum ar fi înghețarea preventivă a produsului infracțiunii, confiscarea de bunuri aplicată terților, inversarea sarcinii probei privind deținerea anumitor tipuri de active, confiscarea care nu se bazează doar pe o sentință de condamnare pentru cazurile de obținere a averilor nejustificate. La fel, este indicată obținerea rezultatelor cât mai concrete și rapide în ceea ce privește combaterea corupției și spălării banilor.

Asumarea angajamentelor de realizarea a acțiunilor dedicate și aferente procesului de aderare la UE este realizată, în primul rând, prin intermediul documentelor de politici naționale. Din analiza mai multor documente de politici, cum ar fi: Strategia Națională de dezvoltare „Moldova Europeană

2030” (HG nr. 653 din 29.09.2022), Programul de activitate al Guvernului (Programul de activitate al Guvernului „Moldova vremurilor bune”, august 2021), Planul de acțiuni al Guvernului pentru anii 2021 – 2022 (HG Nr. 23 din 13.10.2021) determină că integrarea europeană este o prioritate națională, prima în ierarhia celor asumate de către guvernare.

Astfel, Strategia Națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” (*principalul document de planificare strategică a țării*) își propune drept obiectiv principal creșterea bunăstării, siguranței și calității vieții cetățenilor și prevede, la capitolul „Calitatea vieții și drepturile omului” asigurarea unui nivel ridicat de siguranță și securitate publică. Realizarea Obiectivului 9 (Promovarea unei societăți pașnice, sigure și incluzive) care în mare parte ține de responsabilitatea Ministerului Afacerilor Interne, vizează o paletă întreagă de activități dedicate la care putem menționa: reducerea continuă și dinamică a tuturor formelor de violență, în special a violenței în familie și a violenței sexuale; stoparea abuzului, neglijării, exploatării, traficului și a tuturor formelor de violență și torturii copiilor; combaterea tuturor formelor de crimă organizată și traficului de armament, etc.

Efortul conjugat în vederea realizării activităților indicate, în esență, au ca și scop declarat protejarea interesului legitim al cetățeanului și prestarea serviciilor de calitate care vor constitui dezideratele principale în procesul de implementare al conceptului de securitate europeană care va reduce dezvoltarea coridoarelor de transfer transfrontalier al criminalității.

Conform Programului de activitate al Guvernului la capitolul “Afaceri interne” al Blocului “Politici sectoriale” este stabilită “promovarea drepturilor și libertăților omului printr-o sinergie comună”, cât și “eliminarea și reducerea riscurilor și amenințărilor în sectorul de ordine publică și securitate, frontalier și intervenții de urgență, în special relele tratamente și tortură, rețineri ilegale, discriminarea, neglijență, abuzuri sau/și corupție” (Programul de activitate al Guvernului „Moldova vremurilor bune”, august 2021).

Pentru asigurarea unui sistem de drept democratic și funcțional, bazat pe aplicarea legii, protejarea interesului cetățeanului și prestarea serviciilor de calitate se propune să fie asigurată sinergia dintre structurile subordonate MAI, sincronizarea și uniformizarea eforturilor de exercitare a atribuțiilor instituționale, strictă subordonare prevederilor legale și toleranței zero față de actele de corupție. Investiția în resurse umane calificate, motivate, dedicate și instruite corespunzător în paralel cu modernizarea instituției prin dezvoltarea noilor instrumente inteligente va crea confortul de siguranță și securitate.

În acest sens, Planul de acțiuni al Guvernului pentru anii 2021 – 2022, în partea introductivă prevede expres că a fost elaborat în vederea realizării obiectivelor de dezvoltare durabilă setate în Programul de guvernare, precum și angajamentelor internaționale ale Republicii Moldova, în mod special, celor ce derivă din Acordul de Asociere între RM și UE și Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030.

Planul de acțiuni ghidează activitatea Guvernului spre realizarea obiectivelor asumate, inclusiv „asigurarea integrității teritoriale, ordinii și securității”, iar „supremația legii și respectarea drepturilor și a libertăților omului reprezintă valori supreme garantate.”

Asumarea la nivel politic este foarte importantă, dar urmează a fi realizați pași consecvenți și dedicați care ar asigura implementarea angajamentelor asumate. Astfel, Guvernul trebuie să se asigure că părțile interesate au posibilitatea să participe activ la procesul de reformă și de elaborare a politicilor, de exemplu, prin instituirea unor dialoguri structurate și deschise tuturor privind prioritățile de reformă, în care să fie implicată o societate civilă care dispune de mijloace de acțiune. Așadar, asigurarea unui mediu favorabil pentru organizațiile societății civile cât și mediului academic este crucială.

Ce ține nemijlocit de domeniul ordinii și securității publice, privind în retrospectivă adoptată și pusă în aplicare la finele anului 2010, Concepția de reformare a Ministerului Afacerilor Interne și a structurilor subordonate și desconcentrate ale acestuia (HG nr. 1109 din 06.12.2010) a avut rolul de a fortifica capacitățile MAI de asigurare a ordinii de drept și atingerii unor standarde europene în activitatea de menținere a ordinii publice și de combatere a criminalității.

Multitudinea recomandărilor, inițiativelor și propunerilor înaintate de partenerii de dezvoltare, cât și societatea civilă au pregătit realizarea transformărilor dorite și așteptate de toată lumea în ceea ce privește organizarea și funcționarea Poliției naționale conform celor mai bune practici și standarde.

În acea perioadă, Ministerul Afacerilor Interne și subdiviziunile subordonate se aflau într-un proces important și dificil de tranziție către standardele europene de prestare a serviciilor, profesionalizare, asumarea responsabilităților și transparență. După un șir de schimbări structurale și funcționale implementate în cadrul Ministerului Afacerilor Interne pe parcursul anilor 2013-2014, Guvernul Republicii Moldova a confirmat necesitatea continuării eforturilor în acest domeniu și a stabilit ca obiectiv primordial pentru anii 2016-2018 „realizarea activităților menite să asigure creșterea nivelului de încredere al societății în Poliție, continuarea procesului de reformă structurală și funcțională integrată a Ministerului Afacerilor Interne în vederea îmbunătățirii capacităților organizatorice și creșterii calității serviciilor prestate comunității, precum și asigurării respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului” (Barbăroșie, 2016, p.7).

La rândul său, Strategia de dezvoltare a Poliției pentru anii 2016-2020 (HG nr. 587 din 12.05.2016) a asigurat continuitatea procesului de transformare demarat prin Concepția menționată supra reprezintă o aliniere a acțiunilor planificate la prevederile Acordului de asociere dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova.

Un alt document de politici, Strategia națională de ordine și securitate publică pentru anii 2017 – 2020 și planul de implementare a acesteia (HG nr. 354 din 31.05.2017), a fost un document de politici, orientat spre creșterea protecției persoanei, a siguranței societății și a statului. Documentul a avut drept scop sporirea calității serviciilor de asigurare a ordinii publice și securității cetățenilor, inclusiv prin implicarea societății civile în combaterea fenomenului infracțional. Totodată, s-a urmărit dezvoltarea sistemului de formare profesională al angajaților organelor de forță și instituirea unui sistem modern de ordine și securitate publică, capabil să sporească încrederea populației și să consolideze protecția societății.

Dacă evaluăm impactul pe care l-a avut Strategia menționată, acesta este unul semnificativ pentru autoritățile din sistemul de ordine și securitate publică. În acest sens, Raportul de activitate al MAI pentru anul 2020 așa și menționează expres că: „Procesul de planificare strategică în premieră a fost unul ambițios și complex, iar acțiunile întreprinse în domeniul afacerilor interne, ordine publică și protecție civilă în perioada de raportare, au avut un impact pozitiv asupra situației din țară, fiind înregistrate tendințe pozitive la majoritatea indicatorilor aflați în monitorizare” (Nota anuală de activitate a Ministerului Afacerilor Interne pentru anul 2020, 2021, p.3).

La moment autoritățile publice centrale de specialitate, inclusiv Ministerul Afacerilor Interne, lucrează asupra realizării Planului de acțiuni pentru implementarea măsurilor propuse de către Comisia Europeană în Avizul său privind cererea de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană, aprobat de Comisia Națională pentru Integrare Europeană pe data de 4 august 2022.

În sensul implementării celor 9 condiții formulate de către Comisia Europeană a fost elaborat un plan de acțiuni dedicat, iar printre acțiunile prioritare care se impun pe domeniul de activitate al MAI se regăsesc: consolidarea luptei împotriva criminalității organizate, pe baza unor evaluări detaliate ale amenințărilor, a unei cooperări sporite cu partenerii regionali ai UE și internaționali și a unei mai bune coordonări a autorităților de aplicare a legii; sporirea siguranței populației la domiciliu, în comunitate și în spații publice; dezvoltarea procesului educațional/formării profesionale în baza bunelor practici europene.

În ordinea dată de idei, se înscrie elaborarea și adoptarea unui nou ciclu de documente de politici dedicat domeniului afacerilor interne pentru anii 2022-2030, inclusiv pe componenta de ordine și securitate publică.

Astfel, la data de 23.09.2022, Cabinetul de miniștri a adoptat Strategia de dezvoltare a domeniului afacerilor interne pentru anii 2022-2030, care declară siguranța cetățenilor și ordinea

publică drept un bun public fundamental, pe care Guvernul, prin intermediul Ministerului Afacerilor Interne este angajat să-l producă, adică să-l angajeze și livreze.

De asemenea, Strategia va contribui la implementarea prevederilor Acordului de Asociere între Uniunea Europeană și Republica Moldova, privind: asigurarea respectării drepturilor omului și a libertăților fundamentale; combaterea comerțului ilicit cu arme de calibru mic și armament ușor, prevenirea și combaterea criminalității organizate, a corupției și a altor activități ilegale; lupta împotriva drogurilor ilicite; crearea unui corp de funcționari publici profesioniști, bazat pe principiul responsabilității manageriale și pe delegarea eficace a autorității, precum și pe recrutarea, formarea, evaluarea și remunerarea efectuate în condiții echitabile și transparente.

În concluzie, considerăm că integrarea europeană este cea mai corectă și directă cale de dezvoltare și transformare a statelor din regiune, inclusiv Republica Moldova. Viitorul european înseamnă democratizare, dezvoltarea generală a societății, învățământului, sănătății, mai multe locuri de muncă și salarii mai bune; comerț extins și investiții sporite și, nu în ultimă instanță, sprijinul pentru consolidarea respectării drepturilor omului. Integrarea europeană nu va rezolva toate problemele, dar va oferi vectorul de schimbare în bine pentru statele în proces de aderare, afectate de diferite conflicte și cu mari probleme instituționale.

Nu în ultimul rând, spațiul comun de libertate și securitate impune ca autoritățile naționale responsabile să aibă un rol proactiv în vederea prevenirii și combaterii infracționalității, cu realizarea activităților și acțiunilor prescrise în documentele de politici, cât și asumarea angajamentelor determinate în cadrul amplului proces de aderare europeană a țării noastre.

La rândul său, ordinea și securitatea publică urmează să devină pilonul de bază în garantarea legalității și stabilității atât pentru cetățenii din Republica Moldova, cât și cetățenii din UE pentru a le garanta valorificarea pe deplin și în condiții sigure a libertăților de care dispun.

Referințe:

1. Acordul de Asociere între Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte, În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L260/4 din 30.08.2014.
2. Anglițoiu, G. & Troncotă, M. (2015). Europeanizarea Balcanilor de Vest. Experimente politice și lecții încă neînvățate. În: Europeanizarea: Studii de guvernare și securitate, București.
3. Barbăroșie, A. & Pîntea Iu. (2016). Activitatea polițienească în Republica Moldova, percepții interne și externe, raport analitic, Chișinău.
4. Bărbulescu, I. G. (2018). România – furnizor de expertiză în tranziție democratică pentru țările Parteneriatului Estic și Balcanii de Vest, studiul nr. 2. București: Institutul European din România.
5. Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor, Comunicarea din 2016 privind politica de extindere a UE Bruxelles, 9.11.2016 COM(2016) 715 final.
6. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the regions, Communication on EU Enlargement Policy, Strasbourg, 17.4.2018 COM(2018) 450 final.
7. Crima organizată, o provocare „hard” la adresa securității „soft” a Balcanilor de Vest. <https://www.masconferences.ro/articole/crima-organizata-o-provocare-hard-la-adresa-securitatii-soft-a-balkanilor-de-vest-18408506> (accesat la data de 19.08.2020).
8. Emerson, M., & Cenușă, D. (Eds.). (2021). Aprofundarea relațiilor UE – R. Moldova. Actualizare și modernizare, ca urmare a pandemiei de COVID-19, Ediția a treia. Editat de Centrul de Studii Politice Europene (CEPS) Bruxelles, Expert-Grup Chișinău, Rowman & Littlefield International Londra.
9. Erhan, I. (2011). Integrarea sistemului vamal al Republicii Moldova în spațiul vamal comunitar. În: Materialele Conferinței științifice cu participare internațională „Creșterea impactului cercetării și dezvoltarea capacității de inovare”. Chișinău: CEP USM, 122-126.
10. European integration index 2014 for Eastern Partnership countries. <http://www.eapindex.eu/sites/default/files/EaP%20Index%202014.pdf> (accesat la data de 19.08.2020).

11. Fișe descriptive despre Uniunea Europeană, Parlamentul European. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/168/balcanii-de-vest> (accesat la 07.09.2020).
12. Ghidul Acordului de Asociere, publicație a Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene, <https://dcfta.md/ghidul-acordului-de-asociere-dintre-republica-moldova-si-uniunea-europeana> (accesat la data de 25.09.2022).
13. Hotărârea Guvernului Nr. 1109 din 06.12.2010 pentru aprobarea Concepției de reformare a Ministerului Afacerilor Interne și a structurilor subordonate și desconcentrate ale acestuia, publicată în Monitorul Oficial nr. 247-251 din 17.12.2010.
14. Hotărârea Guvernului României nr. 779 din 23.09.2015 pentru aprobarea Strategiei naționale de ordine și siguranță publică 2015-2020, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 763 din 13.10.2015.
15. Hotărârea Guvernului nr. 587 din 12.05.2016 pentru aprobarea Strategiei de dezvoltare a Poliției pentru anii 2016-2020 și a Planului de acțiuni privind implementarea acesteia, publicată în Monitorul Oficial nr. 134-139 din 20.05.2016.
16. Hotărârea Guvernului nr. 354 din 31.05.2017 cu privire la aprobarea Strategiei naționale de ordine și securitate publică pentru anii 2017-2020 și a Planului de acțiuni privind implementarea acesteia, publicată în Monitorul Oficial nr. 171-180 din 02.06.2017.
17. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 23 din 13.10.2021 cu privire la aprobarea Planului de acțiuni al Guvernului pentru anii 2021-2022, publicată în Monitorul Oficial nr. 266-272 din 05.11.2021.
18. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 653 din 29.09.2022 Cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”.
19. Jîmbei, O. (2018). Analiza politicilor de ordine publică și siguranță națională în plan European. Colecția ABC-UL Lumii Financiare, Nr. 7/2018. Număr special, Editura ASE, București. 45-46.
20. Nota anuală de activitate a Ministerului Afacerilor Interne pentru anul 2020. (2021). <https://www.mai.gov.md/sites/default/files/rapoarte/rapoarte%202020/Nota%20de%20activitate%20MAI%202020%20din%2003.03.2021.pdf> (accesat la data de 25.09.2021).
21. Observatorul European, Nr. 34, iunie 2022. https://www.parlament.md/Portals/0/Documents/DIA/OBSERVATORUL%20EUROPEAN_Iunie.pdf (accesat la data de 01.10.2022).
22. Programul de activitate al Guvernului „Moldova vremurilor bune”, august 2021. https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/programul_de_activitate_al_guvernului_moldova_vremurilor_bune.pdf. (accesat la data de 25.09.2021).
23. Publicație a Comisiei Europene „Să înțelegem politicile Uniunii Europene: Extinderea”. (2015). Comisia Europeană, Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene.
24. Tratatul privind Uniunea Europeană (versiune consolidată), În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene C326/13 din 26.10.2012 https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0001.02/DOC_1&format=PDF (accesat la data de 01.10.2022).